

סימן ז

דעת החזו"א בכלים שעברו מרשות לרשות בלא עירוב

לוי, ואע"ג דשמעון לא קנה שביתת החפץ בדירת בית אלא בחצר מ"מ לא מיקרי כלים ששבתו בחצר, ואפשר דהאיסור לחצר לוי הוא ג"כ מחמת ראובן ולא מחמת שמעון, ויש להסתפק בחצרו של שמעון מפסקת בין ב' חצרות של ראובן אי מותר להוציא מחצרו של שמעון כלים ששבתו בבית ראובן לחצרו של ראובן.

ולענין להחזיר מחצרו של שמעון לחצרו של ראובן נראה דאסור, דכיון דב' החצרות הן רשויות חלוקות לענין כלים ששבתו בבית אסור הכנסה והוצאה, ואם החזיר מחצרו של שמעון לחצרו של ראובן אסור אח"כ להביאן לבית דלא גרע ממי גשמים, ואסור להוציאן לחצר שמעון דלא גרע מאילו הוציאן דרך מלבוש ופשטן עכ"ל.

ב) והנה מ"ש בדינו הראשון להוכיח מסוגיא דגיטין דגם באמצע שבת חייל על הכלים תורת כלי חצר, הוא משום דפשיטא ליה דמיירי בגשמים שירדו בשבת, ולפ"ז דבריו מוכרחים, דודאי לא שייך איסור הכנסה מגג לבית שלו אי לאו שיש לכלים שביתה בגג הראשון.

ובשונה הלכות סי' שע"ב דין א' [בהערות] כתב בשם הגר"י שפירא זצ"ל לדחות דמיירי במים ששבתו בגג מבעוד יום,

א) קי"ל חצרות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בבית, ויש להסתפק בדין זה כמה ספקות בכלים שעברו בשבת ממקום למקום והפוסקים קיצרו בזה, ולפי שרבינו הגדול בחזו"א ס"ס ק"ד כתב בזה כמה כללים ראוי לעמוד על דבריו וגם לעיין אם שאר פוסקים מודים לו.

וז"ל החזו"א שם, סי' שע"ב במ"ב בבה"ל ד"ה לחצר הביא בשם הבית מאיר להסתפק בבגדים שהיה לבוש כשקדש היום ופשטן בחצר אי מותר להוציאן לחצר אחרת ומצדד להיתר, וזהו דוקא כשלא פשטן אחר שקדש היום אבל אם פשטן וחזר ולבשן והוציאן ופשטן בחצר ודאי אסור, דהא אפי' מחצר לחצר כה"ג אסור להביאן בבית כגון שהיה בחצר כשקדש היום ונכנס לחצר חברו ופשטן אסור להביאן לבית, וראיה לזה מהא דאמר גיטין ע"ט ב' דלא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים בגגו של חברו ופי' בתו' דהיינו להביאן לבית, ואע"ג דלא שבתו בחצר כשקדש היום, וע"כ דלא בקידוש היום תליא מלתא, ומבית לחצרות לא גרע מחצרות לבתים, והלכך מי גשמים שירדו לבית אסור להוציאן לחצר חברו וכ"ש בגדים שפשטן.

ונראה דכי היכי דאסור מחצר ראובן לחצר שמעון ה"נ אסור מחצר שמעון לחצר

ועצם הדבר מפורש בבית מאיר סי' שמ"ט (סד"ה תו), שכתב לענין מה שאמרו בעירוובין צ"א שאיסור טלטול כלי בית מחצר לחצר משכחת לה בכומתא וסודרא, דמשום הכי לא אמרו בסתמא משכחת לה ביצאו דרך מלבוש משום דכומתא וסודרא מדרך האדם לפושטם כשבא לביתו משא"כ בכלים שלא פשטן מתחילת שבת ועד שהוציאן לחצר, ומבואר שאם פשטן באמצע שבת קנו אז את שביית הבית, וכן נראה מדברי הגאון יעקב שאוסר לצרף אף בגשמים שירדו בשבת ע"ש.

ג ומה שכתב החזו"א בדין השני דכלי בית שיצאו לחצר אחרת אסור לחזור ולהוציאם לחצר שלישית, כן משמע מסתמא דמתני' דחצרות אינם רשות אחת לכלי בית, וכ"כ בגאון יעקב ר"פ כל גגות, וכן מבואר בבית מאיר הנ"ל, אלא שבטעם הדבר הוי קשיא להחזו"א דכיון שכבר יצאו ממקומם איזה איסור יש להוליכם משם למקום אחר, וע"ז תירץ בשני אופנים [ומשמע דמספקא ליה הי מינייהו עיקר], הא' דכיון שלא שבתו בחצר אין היתר להוליכם מחצר לחצר, ולפ"ז האיסור מחמת שהוציאם מחצר הב' לחצר הג', והב' דבהוצאתם לחצר הג' חשיב עוד הוצאה מן הבית שהוא מקום שבייתתם.

ונראה מדבריו דמחצר ראובן לחצר שמעון פשיטא ליה דהטעם מחמת הבית וכמ"ש מתחלה דמבית לחצרות לא גרע מחצרות לבתים, וכן משמע בתוס' צ"א א' ד"ה ושמואל ע"ש, ורק לחצר לוי מספקא ליה אם י"ל טעם זה, והיינו משום דמחצר ראובן שהוא מקום המעורב עם הבית לחצר שמעון שאינו מעורב עם הבית ודאי חשיב בזה מוציא מן הבית, אבל אחר שיצא הכלי לחצר שמעון שאינו מעורב עם הבית י"ל שכבר נתנתק מן הבית ולא שייך לאסרו מה"ט, וע"כ כתב מתחלה דהטעם משום שמוציא מחצר לחצר שלא התירו הוצאה מחצר לחצר אלא

והוכיח כן מדברי התוס' צ"ט ב' שכתבו דאיירי ששבתו בגג, ותימה דודאי קליטת מי גשמים היינו מן האויר קודם שינחו ע"ג קרקע, ועכצ"ל דלשון שבייתה אינו דוקא מבעוד יום אלא ר"ל שנחו בגג וחל עלייהו תורת כלי גג, ותדע דהא כתבו שם דלצרף אסור בכל גווי משום דדומה כמוציא מגג, וע"כ הכונה דאף שלא נח על הגג מ"מ בדרך צירוף דומה כנוטל מן הגג, אבל אם צריך שירדו הגשמים מבעוד יום לחול עליהם שם כלי גג מהיכי תיתי לגזור במצרף שיראה כאילו ירדו גשמים מבעוד יום.

ובאמת גם אם נפרש כפירושו אין להקל בזה, שהרי עכ"פ לתי' מהר"י בתוס' הנ"ל דההיא דגיטין בקולט בשבת באויר גג חברו ולא התירו לקלוט בשבת רק באויר חצרו, הרי מפורש דאפי' לא באו המים לגג מבעוד יום אסור, וכך סתמו התוס' לעיל צ"א א' ד"ה ושמואל ובחי' הרשב"א שם [וכן בגיטין ע"ט ב', וצ"ל דמפרש ההיא דקולט מן המזחילה במזחילה הבולטת לתוך רשותו כפי' מהר"י, וכן יתפרשו דבריו שבעבודת הקודש (ש"ג ס"ה), דאל"כ יסתרו דבריו אהרדי, ואין זה דוחק דהא ע"כ מיירי בזה בתחילת דבריו לענין קולט ברה"ר].

והנה בברייתא צ"ט ב' [לגירסת רש"י] לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויגביה ידו למעלה מעשרה טפחים לפחות מג' סמוך לגג ויצרף אבל קולט הוא ושותה, וכתב הרשב"א דמיירי כגון שירדו גשמים בשבת ולא שבתו בגג שאם לא כן אפי' לקלוט אסור, ולהנ"ל נראה דמה שכתב ולא שבתו בגג היינו שלא נחו המים על הגג אלא מיד בירידתם מן השמים נזחלו על הגג וירדו לחצרו, וכן מבואר מדברי הריטב"א שחלק על גירסת רש"י משום דמתני' אפי' בירדו בע"ש מיירי ואין סברא להתיר כשקולט, ועכ"פ משמע מלשונו שגם בירדו בשבת מיירי ומ"מ אסור לצרף, וע"כ משום דחייל תורת הגג על המים.

אמרינן בהו דכל החצרות רשות אחת הן, דקולא הוא שהקילו בכלים ששבתו מבעוד יום בחצר.

ד ומה שכתב להספק בחצרו של שמעון מפסקת בין שתי חצרות של ראובן, נראה שכל הספק רק לסברתו השניה שטעם האיסור משום שמרחיקו עוד מרשות הראשונה, ולכן י"ל דאם ההוצאה לחצרו של ראובן ליכא איסורא, אבל אם האיסור משום דבכלי בית כל חצר רשות בפני עצמה אין לחלק בין חצר ראובן לחצר לוי, ותדע שהרי אח"כ כתב שאפי' להחזירה לחצר ראובן הראשונה אסור, וע"כ דמה שכתב אח"כ הוא לפי סברתו הראשונה ומה שכתב כאן הוא לפי סברתו השניה [ונכנראה שסברתו השניה הוסיף אח"כ והספק שאח"כ נמשך אחר סברא זו, וכונתו לנטות ממ"ש אח"כ לאסור ההחזרה לחצר הראשונה], ולפי הסברא השניה להחזירם לחצר הראשונה ודאי שרי, וכל הספק להוציאם לחצר אחרת של ראובן.

ומיהו א"כ צ"ב למה כתב שם הטעם דאסור הכנסה והוצאה, ומשמע דמשום הכנסה לרשותו הראשונה אסור לה, וצ"ל דהא גופא קאמר שאין קולא במה שמקרב לרשות הראשונה דגם זו הוצאה מרשות לרשות, וצ"ע.

ה ומה שכתב אח"כ דאם החזיר מחצרו של שמעון לחצרו של ראובן אסור אח"כ להביאן לבית דלא גרע ממי גשמים, צ"ב דשאני מי גשמים שהם כלי חצר ואין נעקרין משביתתן אלא בכניסתן לבית, אבל כלים ששבתו בבית ראובן ויצאו לחצר שמעון מהיכי תיתי לאסור הכנסתם לבית שמעון, וצ"ל דס"ל כמו שצידד בגאון יעקב שם דכלי בית שיצאו מחצר לחצר אסור להכניסם אפי' לבית המעורב עם החצר שהם בו, דכיון שחצר ובית חלוקים בתשמישם הוי לעולם רשות בפני עצמה [נמהאי טעמא יש לאסור גם לפי הסברא השניה שכתב לעיל,

בכלים ששבתו בחצר, אבל אח"כ מצדד שאין לאסור מטעם זה אלא משום שמרחיקו ממקום שביתתו, ואף שכבר נתנתק משם מ"מ שייך איסור זה, ועי' בגאון יעקב שם שכ"ג סברא זו, וכ"כ הגרע"א בשבת ק"ל ב' ע"ש.

ובמה שכתב החזו"א מתחלה דכל שאינם כלי חצר אסור להוציאם מחצר לחצר, היה נראה לכאור' לבאר דאיסור הוצאה מחצר לחצר אינו משום הוצאה ממקום שביתה אלא דשתי חצרות הוו רשויות חלוקות, ורק כששבתו בחצר חשבינן לכל החצרות כמקום שביתה הכלי וזה מתיר לטלטלו בכולם, וכ"כ באו"ש פ"ב ממילה ע"ש, אבל אינו נראה, דא"כ כלים שאין להם שביתה כלל יהיה אסור להוציא מחצר לחצר, ולהדיא מפורש בתוס' צ"ט ב' הנ"ל דגשמים שלא שבתו כלל לא שייך לאסור הכנסתם, וכן מפורש בתחילת דברי החזו"א דטעם האיסור בבגדים שפשטן משחשכה בבית או גשמים שירדו משחשכה בבית משום שקנו שם שביתה, הא לאו הכי היה מותר להוציאן מחצר לחצר, וע"כ דלא שייך איסור הוצאת כלים מחצר לחצר או מחצר לבית המעורב עמה אלא משום שביתה שיש להם במקום אחר.

אכן נראה דכל שיש להם שביתה באיזה מקום שוב אסורה כל הוצאה מרשות לרשות, ובכלל זה גם מחצר לחצר, אלא שנתחדש לן במתני' דחצרות רשות אחת לכלים ששבתו בתוכן, וכיון שאינו אלא לכלים ששבתו בתוכן ע"כ אינם ממש רשות אחת, אלא דהשביתה באחת מהן כשביתה בכלן [וזה כסברת או"ש הנ"ל], והשתא מספקא ליה להחזו"א בכלים ששבתו בבית ויצאו משם והשתא הן בחצר וקונים שם שביתה חדשה, מי אמרינן דשביתה חדשה זו שביתת חצר היא ויקנה שביתה בכל החצרות דכולן רשות אחת הן, או דילמא כיון שכבר נקבע להן דין כלי בית בין השמשות לא

הראשונה שלא יוציא בב"א מבית לחצר אחרת או איפכא, ופשוט], וכ"מ מפשטות מתני' דכל החצרות רשות אחת הן לכלים ששבתו בחצר ולא התנו בו שום תנאי, וכ"מ סתימת כל הפוסקים.

ז והנה בחזו"א סי' צ"א סק"א נסתפק בהלך לשבות במקום אחר וחזר בשבת לדעת הפוסקים דאוסר באמצע השבת וא"כ נעשה החצר בית, מה דין כומתא וסודרא ששבתו בו ויצאו לחצר אחרת בדרך לבישה, ומדלא נסתפק אלא בדרך לבישה מבואר דמירי שבשעת חזרת הבעלים היו עדיין בבית ואסור להוציאם אה"כ לחצר, ולכן לא משכחת לספקו אלא בדרך לבישה [או בעבר והוציאן], ומשמע דאם יצאו לחצר אחרת קודם חזרת הבעלים פשיטא ליה שנשאר בדין כלי חצר ומותר להוציאן לכל החצרות, ולכא' צ"ע דלפמ"ש בסברא השניה הנ"ל דאסור להרחיק החפץ ממקום שביתתו א"כ כיון דעתה מקום שביתתו הוא בית ליתסר הוצאתו מחצר לחצר, ועוד מה נסתפק בשיצא משם אחר חזרת בעלים, הלא עתה כלי בית הם ומאי גרע מאילו באו לשם עכשיו ממקום אחר [וזה י"ל קצת למש"נ לעיל דכלי שלא יצא ממקום שביתתו אין לו שביתה חדשה, אך יש לחלק שהרי כאן הוא ממש מקום שביתתו הראשונה ולמה לא ישתנה דינה].

זנראה לפרש לפי מה שנתבאר לעיל דדין חצרות רשות אחת שנחשב מקום שביתתו בכל החצרות ולכן אף שנעשה עתה מקום שביתתו בית מ"מ לא הפסיד שביתתו בכל החצרות, ומ"מ כשנשאר הכלי בבית לאחר חזרת בעלים י"ל דמעתי תתאלם שביתתו להיות שביתת בית המצטמצמת למקומו לבד, או דילמא כיון שהם כלים ששבתו בחצר לא הפסידו היתרן בכך.

דעד כאן לא נסתפק אלא אי חשיבא שביתה החצר לאסור ההוצאה לחצר אחרת, אבל לבית ודאי אסור, ואדרבה אם שביתה זו אינה אוסרת ההוצאה לחצר יותר פשוט לאסור הכניסה לבית, שזהו גמר ההוצאה מן החצר וכנ"ל], ומה שדימה למי גשמים הוא רק עיקר הדבר דחייל עליהו שביתה באמצע שבת וכנ"ל, אמנם הגאון יעקב שם נסתפק בסברא זו, ובבית מאיר סי' שמ"ט ד"ה ובוה משמע דמתיר בזה ע"ש.

זי"ש מקום לאסור בנידון זה מטעם אחר, דלהחזיר לשביתתו הראשונה הוי כהכנסה מרה"ר לרה"י, אך מדלא כתב החזו"א טעם זה משמע שאין לאסור מה"ט, והיינו דיסוד דין עירובי חצרות שישארו כל הכלים בשביתתן, והחזרה אין לאסור אלא משום עקירה משביתתן החדשה, ולפ"ז כלים ששבתו בחצר והוציאם לבית שבחצר אחרת המעורבת מותר להוציאם מבית לחצר, ורק להחזירם או להוציאם לחצר אחרת אסור משום שקנו שביתה חדשה בבית].

ז ועיקר הדבר שכתב בחזו"א שכלים שקנו שביתה בין השמשות ובאו אה"כ לרשות אחרת קונים שם עוד שביתה, משמע דמסברא קאמר לה, ונראה דכל דבריו כשיצא ממקום שביתתו הראשון דבוה מסתבר לקבוע לו שביתה חדשה כמו דבר הנולד בשבת, אבל פירות ששבתו בחצר ונכנסו לבית משחשכה אין לאסור הוצאתם לחצר אחרת, דכיון שהבית מעורב עם החצר ולא נתנתק מן החצר הרי נשאר מקומו בחצר וכשמוציאו לחצר אחרת מחצר לחצר קא מפיק ליה, וכן אם הוציאם משחשכה לחצר אחרת אין לאסור אה"כ להכניסם לבית שבחצר הראשונה משום שביתת חצר אחרת, שנשאר מקומם העיקרי בחצר הראשונה, וכ"כ הגר"ז ריש סי' שע"ב [אלא שהזהיר שיניח בינתיים בחצר